

Аб Літоускім Статуце

С. Барысёнак. Нацыянальны харктар Літоускага Статуце 1529 году.
«Полымя», 1927, № 6, бач. 139—156 № 7, бач. 136—157.

(Заканчэнне з папярэдняга нумару)

у наступным V параграфе (бач. 152—153) аўтар пераконваюча даводзе, што ў Вялікім Княстве Літоускім урадова і на практицы ўжывалася мясцовая звычайна права.

Параграф VI (бач. 153—160) пасъвячаны праву **собскага Літвы**, каторая «абыла прыблізна ранейшыя Віленскую, усходнюю частку Коневскай, Гарадзенскую, Менскую і Магілёўскую губерні». Гэтай замлі быў выданы Судовы Ліст Вялікага Князя Казімера 1468 г.). Ен быў апрацаваны пашыраным пленумам рады Вялікага Княства. Судовы Ліст 1468 г. пасъвячаны пытанням галоўна крымінальнага права й працесу. Аўтар назначае, што «у нас няма памяткі», падобна да Смаленскае Праўды, каторую прыраўнаванаўшы да Судовага Лісту можна было быў выявіць ягоныя асновы. Але ў вартыкулах Судовага Лісту пра аладзінства «есць такія нормы, якія па духу свайму праста супрацьлежныя Рускай Праўдзе» (бач. 155). Выбад аўтараў: «Судзебнік 1468 г. ёсьць кодыфікацый мясцовага звычайлага права, каторое дзеяла ў межах собскага «гаспадарства літоускага» (бач. 156), у межах тэрыторыі пасълішных (за Pacei) чатырох з гаўкам губерні.

Дарма, што ў праве Вял. Кн. Літоускага панаваў поўныя праўны спаратаўцы, «можна зацеміць у практицы гаспадарскага суду задзіночаваныя струмені — побач із мясцовым звычайам існавалі ўжываліся нормы, каторыя мелі агульна-гаспадарствавае значэнне. Паходжанне іх можна выясняць часткава падобнасцю істоты нормы, каторыя ўжываліся ў розных землях, часткава творчай работою гаспадарскага суду (зн. суду Вялікага Князя), катораму прыходзілася шляхам прэзідэнту ствараць новыя нормы, якіх зусім ня было ў мясцовай звычайбе-прававай систэме». Аўтар із судове практикі часу папярэдняга статуту 1529 г. прыводзе некаторыя з гэтых нормы. Прыкладам, удава, што ня вышла другі раз замуж, мела права карыстацца да съмерці маемасцю свайго мужа.

З часам выясняўлася нявыгода праўнага спаратаўцу ў гаспадарстве. Аўтар выясняе прычыны яе, каторымі былі няпэўнасць нормы звычайлага права й надзвычайная іх разнастайнасць, што «адбівалася на правасуднасці, вытварала начуцьцё няпэўнасці рассудку, даючы мячымасць злобжыўання суды-дзяя». Гэтыя стальныя прычыны сталіся відавочнымі з разводам народнае грошавае гаспадаркі, што сталася ад самага пачатку з XVI ст. У 1501 г. урад у Вялікім цэнтральным прывілею выказаў пагляд, што ўжо насыпела патрэба замяніць мясцовыя звычайныя права адзінкім гаспадарствавым кодэксам. У 1514 г. на Вялікім Статуте ў Віль-

ні ўсе станы выказали жаданье мець глядзе артыкулаў Статуту аўтар адзначыў права. У 1522 г. на сойме ў Гродне прывілей 1447 г.

У параграфах IX—XIII (№ 7, бач. 136—153) аўтар разглядае артыкулы па артукулюючы справядлівай іздзіці. За колькі ле разъездэлу Статуту, раўніх іх да вімесці, яшчэ ў тым-же 1522 г. Статут ракаў гаспадарскага суду і да памяткай быў гатовы, і гаспадар, будучы пэўны, праўнага харктару і выясынне, скуль што сойм яго прыме, выдаў эдикт пра яны маглі быць узятыя або што паслушилі яго надрукаваныне. Але аказаўся, што жыла за іхную аснову. Гэтак, «асноўа гаспадар пасъпяшыўся, бо сойм праект (першага разъездэлу) першага артыкулу Статуту адкінуў. Адкінуў быў двойчы і паслужыў прывілей 1447 г. Артыкулы ў 1524 г. — раз на сойме ў Вільні, другі 2—4 (таго-ж разъездэлу) выходзяць із разыходаў на сойме ў Берасці і адно ў 1529 г. зуменінья ўцекаў да няпрыяцельскага «новыя права» на сойме ў Вільні быў зямлі, якія гаспадарствавала виступу; яны прынятныя. Аўтар на выясынне, чаму жаралом сваі маюць заканадаўчы акт: Статут 1529 г. на быў надрукаваны пасьля яго прыймаў соймам, дарма што яшчэ ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, калі меў быць папоўнены. Зусім добры якраз у княстве Літоускім у собскім сэнсе. Пры складаньні Статуту на быўшы 1529 г. дасыць чыніў вымаганыямі засталых беларускіх земляў, ані права

засталыму 1566 г.) сойму не задаволі і сойм, што

прыняўши яго, у тым-же часе зрабіў прынадлігі яго, з пасълішы час, катора дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на свайм кодэксе, якім быў Статут 1529 г., на досыць чыніў вымаганыямі «Уставу... на тых, хто бы зраду над гаспадаром учыніў». Ян быў адзначаны ў тут разглядзе аўтарам кожнага артыкулу, гэта чытага знойдзе ў ягонай працы. Вынадаў аўтаравы з гэтага прыраўнаныя беларускія друкарні. Здаецца, што сойм наступныя:

...у Статут Літоускі ўвайшло права, адкладаў яго друк на пасълішы час, катара дзеяла ў галоўнай ягонай часці, якія зўяліся ў 1522 г. быў гаспадарскі загад пра яго надрукаваныне. Тэхнічных перашкодай на

